

”VAD SÄGER SFP-MANNEN?”

**Jämförelse av tilltal mellan ett finskt- och ett svenskspråkigt
debattprogram**

Satu Marttila

Kandidatavhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk

Våren 2016

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Satu Marttila	
Työn nimi: ”Vad säger SFP-mannen?” Jämförelse av tilltal mellan ett finskt- och ett svenskspråkigt debattprogram	
Oppiaine: ruotsin kieli	Kandidaatintutkielma
Kevät 2016	Sivumäärä: 19
<p>Tutkielman tavoitteena oli selvittää onko suomenkielisen ja suomenruotsalaisen keskusteluohjelman puhuttelutavoissa eroja. Tarkastelun kohteena olivat etenkin teitittely ja sinuttelu, haastateltavien nimien ja titteleiden käyttö sekä iän ja sukupuolen vaikutus puhutteluun. Tutkielmassa keskityttiin havainnoimaan juontajien puhuttelutapoja, kun he haastattelivat vieraita studiossa.</p> <p>Tutkimuksen materiaali kerättiin vuoden 2015 lopussa sekä vuoden 2016 alussa havainnoimalla neljä jaksoa suomenkielistä A-studiota ja neljä jaksoa ruotsinkielistä Obs Debatia. Materiaali analysoitiin käyttäen sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä.</p> <p>Tulokset osoittivat, että kaikkia studiovieraita sinuteltiin riippumatta iästä tai sukupuolesta. Ikä ei vaikuttanut puhutteluun toisin kuin sukupuoli. Sukupuoli tuntui vaikuttavan nimien käyttöön sekä tittelien esittelyyn; miehiä puhuteltiin useammin käyttäen heidän koko nimeään ja naisia taas puhuteltiin usein käyttämällä heidän etunimeään. Miesten tittelit mainittiin useammin molemmissa keskusteluohjelmissä kuin naisten tittelit. Obs Debatin juontajat vaikuttivat suosivan etunimen käyttöä kun taas A-studiossa juontajat vaikuttivat käyttävän haastateltavien koko nimeä useammin kuin etunimeä.</p> <p>On huomattava, että tutkittava materiaali oli rajattu ja siten tuloksia ei voi yleistää. Erot puhuttelussa etenkin A-studiota koskien olivat hyvin pieniä, joten sattumalla on voinut olla merkittävä rooli. Tutkimustulosten perusteella vaikuttaa siltä, että puhuttelutavat Suomen mediassa ovat melko epävirallisia.</p> <p>Jatkossa aihetta voisi tutkia esimerkiksi vertailemalla suomenruotsalaista ja ruotsalaista mediaa tai havainnoimalla onko mies- ja naisjuontajien puhuttelutavoissa eroja.</p>	
Asiasanat: tilltal, debattprogram, språket i medier	
Säilytyspaikka: Jyx	
Muita tietoja	

INNEHÅLL

1 INLEDNING.....	1
1.1 Syfte	1
1.2 Hypotes	2
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	3
2.1 Tilltalets historia och nuläge enligt Fremer	3
2.1.1 Tilltalets historia och nuläge i Sverige.....	3
2.1.2 Tilltalets historia och nuläge i finlandssvenska	4
2.1.3 Allmänt om du-reformen	4
2.2 Tilltalets historia och nuläge enligt Lappalainen	4
2.2.1 Tilltalets historia och nuläge i Finland.....	4
3 MATERIAL OCH METOD	6
4 RESULTAT	7
4.1 Niar de finskspråkiga programledarna oftare än de svenskspråkiga?.....	7
4.2 Är användningen av titlar vanligare bland de finskspråkiga än bland de svenskspråkiga programledarna?.....	8
4.3 Inverkar den intervjuades ålder eller kön på tilltal?.....	9
4.4 Upprepar programledarna den intervjuades hela namn, förnamn eller titel när han eller hon riktar sig till den som intervjuas?	11
5 DISKUSSION.....	13
5.1 Sammanfattande diskussion.....	13
6 AVSLUTNING.....	15
LITTERATUR.....	16

1 INLEDNING

Vi kommunicerar med varandra varje dag och sättet som vi riktar oss till vår samtalspartner är betydelsefullt. Genom tilltal markerar vi till exempel hurdant förhållande vi har och hur artiga vi vill vara mot varandra. Ämnet är vardagligt och av den anledningen är det av ett allmänintresse. Sätten att tilltala har förändrats genom tiderna och de fortsätter att anpassa sig enligt våra kommunikativa behov.

Jag är intresserad av att se hur mycket tilltalsnormerna varierar i Finland mellan finska och svenska i medier. Ämnet intresserar mig också därför att diskussionen om tilltal, speciellt om man borde nia eller dua, dyker upp med jämna mellanrum till exempel på insändarspalterna. Det pågick en debatt om ämnet så sent som i januari 2016 i Helsingin Sanomat. Diskussionen började när Tiina Rajamäki (28/12/2015), som bor i Tyskland och jobbar som korrespondent för Helsingin Sanomat, skrev en kolumn i tidningen och tyckte att man i Finland borde värna duandet eftersom det är ett bevis på att man i Finland strävar efter jämlikhet. Denna kolumn väckte diskussion i insändarspalten i Helsingin Sanomat. Två skribenter tyckte att duandet inte passar i alla situationer. Heikki Peltola (3/1/2016) tyckte i samma insändarspalt att niandet är artigt och Jussi Niemi (3/1/2016), som är professor emeritus i allmän språkvetenskap, föreslog att den mer förnäma person skulle få bestämma hur samtalspartnern tilltalar varandra. Salla Valtari (3/1/2016), som är journalist, och som tidigare har varit bosatt i Sverige, ville jämföra tilltalsätten mellan Finland och Sverige. Hon skrev att hon brukade nia äldre personer när hon intervjuade dem, men hennes kollegor i Sverige var tvungna att lära henne att alla duar varandra, med undantag av kungen. Nu har hon flyttat tillbaka till Finland och hon gillar inte längre niandet. Hon tycker att det är "uppfriskande" att höra när även de högre uppsatta i samhället kallas för "du". Hon tycker att tilltalet borde vara enkelt och rakt och att duandet passar för detta syfte.

Ämnet är aktuellt eftersom det för tillfället pågår ett forskningsprojekt kring tilltalsätt i Europa som heter "Miten puhutella? Puhuttelutapojen vaihtelu ja muutos" ('Hur ska man tilltala? Variation och förändring i sätten att tilltala') som leds av Lappalainen vid Helsingfors universitet.

1.1 Syfte

Syftet med denna avhandling är att jämföra olikheter i tilltal och i användning av titlar eller namn mellan ett svenskspråkigt och ett finskspråkigt debattprogram i Finland. I avhandlingen ligger fokus på programledarnas sätt att tala till och titulera gäster i studion. I undersökningen fokuserar jag på följande frågor:

- Niar de finskspråkiga programledarna oftare än de svenskspråkiga?

- Är användningen av titlar vanligare bland de finskspråkiga än bland de svenskspråkiga programledarna?
- Inverkar den intervjuades ålder eller kön på tilltal?
- Upprepar programledarna den intervjuades hela namn, förnamn eller titel när han eller hon riktar sig till den som intervjuas?

1.2 Hypotes

Hypotesen är att de svenskspråkiga programledarna är mindre formella gällande tilltal än de finskspråkiga kollegorna på grund av sverigesvenskans inverkan (Lappalainen 2015: 73, Fremer 2015: 39). Enligt min åsikt betyder detta att niandet eller användning av titlar i de svenskspråkiga programmen inte är vanligt och att de intervjuade blir duade oberoende av sin ålder, kön eller sociala status. Å andra sidan konstaterar Fremer (2015: 42) att finlandssvenskan påverkas av finska språket, vilket enligt min åsikt kunde möjliggöra att de svenskspråkiga programledarna eventuellt kunde nia eller använda titlar när gästen i studion är i eller över medelåldern och har en hög social status. I sin studie har Lappalainen (2015: 86) upptäckt att tilltalssätten i finskspråkiga tv- och radioprogram har blivit mer informella vilket kan innebära att jag i min undersökning inte hittar några skillnader i tilltal mellan de svensk- och finskspråkiga debattprogram.

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel ger jag en överblick över tidigare forskning om tilltalets historia och nuläge både i Finland och i Sverige.

2.1 Tilltalets historia och nuläge enligt Fremer

Fremer (2015: 89,124) konstaterar att tilltalet väcker känslor och diskussion syns till exempel i insändare. Detta betyder enligt henne (2015: 124) att tilltalsskicket inte är statiskt. Hon påminner också att internationaliseringen inverkar på våra tilltalssätt.

2.1.1 Tilltalets historia och nuläge i Sverige

Fremer (2015: 36) påpekar att innan du- reformen började i Sverige i slutet av 1960- talet fanns det tre olika sätt att tilltala. Det var möjligt att dua, nia eller använda titlar som indikerade samtalspartners profession, utbildningsnivå eller släktskapsförhållande (fröken, magistern, farbror). Hon (2015: 37) konstaterar att tilltalssätten varierade socialt och regionalt.

Fremer (2015: 40) redovisar att tilltalsnormerna i Sverige förändrades under 1600-1900- talet så att användningen av titlar blev alltmer vanligare. Detta sätt att tilltala var inte lätt, eftersom det ibland krävdes krångliga satskonstruktioner och språkvårdarna försökte genomföra ni-reformen vilket skulle göra tilltalssätten enklare. Reformen misslyckades, eftersom det inte var folkets önskemål i motsats till du-reformen (change from below).

Pronomenet Ni hade en negativ konnotation, eftersom det användes osymmetriskt och användningen av titlar och 3.p.s var inte problemfritt vilket ledde till att man försökte undvika tilltalsord (Fremer 2015: 37). Fremer (2015: 89- 90) konstaterar att titeltilltal dock var ett mer passande tilltalssätt än tilltal med pronomenet Ni, som kunde låta nedlåtande. Titlarna var ändå svåra att komma ihåg och Ni blev ett "offentligt tilltal" under 1900- talets förra hälft. Trots det har niandet fortfarande en negativ konnotation i Sverige speciellt bland de äldre. (Fremer 2015: 41) I Sverige har äldre personer dock uttryckt i undersökningar att niandet vid servicetillfällen har ökat i motsats till Finland där duandet tycks ha blivit vanligare (Fremer 2015: 41, 43). I mitten av 1980- talet började ungdomar i Sverige nia igen främst vid servicetillfällen och de ansåg inte att niandet var ovänligt eller ett hot mot likvärdigheten såsom den äldre generationen (ibid.).

2.1.2 Tilltalets historia och nuläge i finlandssvenska

Fremer (2015: 41) påpekar att niandet var acceptabelt i finlandssvenskan fortfarande när man började undvika det i Sverige. Niandet har inte samma negativa konnotation som det har i Sverige. Titlarna var och är inte mycket använda i finlandssvenskan. Det var inte ett populärt tilltalsätt bland finlandssvenskarna under 1950-talet medan niandet var acceptabelt och normalt.

Nuförtiden är duandet det vanligaste sättet att tilltala i finlandssvenskan och niandet används främst i formella situationer. Fremer (2015: 39) redovisar att sätten att tilltala i finlandssvenskan förändrades långsammare än i sverigesvenskan och att niandet inte var lika impopulärt och något som man behövde undvika i finlandssvenskan.

Fremer (2015: 42, 124) betonar att finska påverkar de finlandssvenska tilltalssätten och det kan vara en orsak till varför niandet anses mer acceptabelt i finlandssvenskan än i sverigesvenskan. Speciellt den svenskan som talas i Helsingfors liknar mer de finskspråkiga tilltalssätten än de sverigesvenska.

2.1.3 Allmänt om du-reformen

Fremer (2015: 123) konstaterar också att du-reformen medförde förändringar på språklig nivå (syntax, lexikal semantik) och även utseendemässigt. I sin avhandling granskade Fremer (2015) tilltal i reklamfilmer från 1915 till 1979 och upptäckte hur till exempel artikulationen och sättet att klä sig förändrades från en mycket vårdad till en ledigare stil.

Fremer (ibid.) påpekar att även könsrollerna övergick från väldigt traditionella till mer flexibla. Hon (2015: 122) kom fram till att användningen av pronomenen ni och speciellt du berodde mycket på kontexten, reklamfilmens syfte och de emotionella sammanhangen. Till exempel duandet förekom i några reklamfilmer redan innan du-reformen vilket kan anses vara överraskande. Detta bevisar att övergången från de mer formella tilltalssätten till mindre formella kunde vara komplicerad (Fremer 2015:89).

2.2 Tilltalets historia och nuläge enligt Lappalainen

2.2.1 Tilltalets historia och nuläge i Finland

Lappalainen (2015: 80- 82) skriver att reglerna nuförtiden gällande tilltal är lite oklara, speciellt i finskan. Enligt Lappalainen (2015: 73) har sverigesvenskan haft en stor inverkan på tilltalsnormerna i Finland. Niandet och användningen av 3.p.s. kom från Sverige och de som hörde till societeten anammade dessa vanor och gradvis spred sig normerna också bland folket.

Lappalainen (2015: 75) nämner att du-reformen som pågick i Sverige på 1960–1970- talen väckte diskussion också i Finland. Hon (2015: 76) påpekar att duandet då blev vanligare till exempel på

arbetsplatser och genom tiden har de nya generationerna börjat äta alltmer och nuförtiden är duandet acceptabelt även inom den offentliga förvaltningen. I Finland har niandet inte dött ut på samma sätt som i Sverige och den formen av tilltal har levt sida vid sida med duandet. I likhet med Sverige har man upptäckt också i Finland i slutet av 1900- talet och på 2000-talet att niandet har börjat bli vanligare igen. Detta orsakar förvirring, eftersom tilltalsreglerna inte är tydliga och åsikterna om det är varierande (Lappalainen, 2015: 77, 82, 100).

Lappalainen (2015: 86) konstaterar att tilltalsätten har blivit mer informella också i tv- och radioprogram. Duandet och användningen av första namnet har ökat och niandet samt användningen av den intervjuades hela namn och titlar har minskat.

3 MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel presenterar jag undersökningens material och motiverar varför jag har valt att forska i just debattprogram i Finland. Metoden presenteras kort efter materialet.

Materialet har samlats in under november och december 2015 samt januari 2016. Jag har tittat på debattprogram och gjort anteckningar om programmen. I materialet ingår det fyra avsnitt av det svenskspråkiga Obs Debatt och fyra avsnitt av det finskspråkiga A-Studio. I Obs Debatt granskas Bettina Sågbloms och Rikhard Husus tilltalssätt och i A-Studio Johanna Vesikallios och Johanna Isosävis. Jag iakttog två episoder med respektive programledare. Därigenom hade jag möjlighet att observera respektive programledares tilltalssätt under ca 2 timmars tid och kunde se om programledaren har en viss typ av tilltal och om den intervjuades ålder, kön eller sociala status har någon inverkan på programledarens tilltal.

I föreliggande avhandling använder jag både kvantitativa och kvalitativa metoder. Kvantitativa metoder behöver jag när jag analyserar resultaten genom att räkna förekomsten av olika tilltalssätt. Kvalitativa metoder använder jag när jag gör anteckningar om programmen och analyserar anteckningarna.

Jag valde att granska debattprogram, eftersom resultaten då inte påverkas av forskningssituationen. På debattprogram intervjuas både män och kvinnor i olika åldrar och sociala status vilket ger mer omfattande material för undersökningen och på det sättet ger en mer mångsidig bild av hur tilltalssätten ser ut inom medier.

Stenberg-Sirén (2015) konstaterar att språket i medier ger en bild av tilltalsskicket i landet och visar hurdana normer vi har gällande språk i en viss tid. Hon (2015: 326) påminner också att Svenska Yles kanaler är väldigt viktiga för den offentligt talade finlandssvenskan eftersom man inte har andra nationella kanaler för finlandssvenskarna i Finland.

4 RESULTAT

I följande kapitel granskar jag resultaten som jag fick i undersökningen. I kapitel 4.1 undersöker jag om niandet är sällsyntare bland de svenskspråkiga programledarna jämfört med de finskspråkiga och om användningen av titlar är vanligare bland de finskspråkiga jämfört med de svenskspråkiga programledarna. I kapitel 4.2 granskas om den intervjuades hela namn eller titel upprepas i programmen. I kapitel 4.3 undersöker jag om den intervjuades ålder eller kön inverkar på tilltalet och om det finns skillnader i detta mellan de svensk- och finskspråkiga programledarna. I kapitel 4.4 granskas om programledarna upprepar gästens hela namn, förnamn eller titel när han eller hon riktar sig till den som intervjuas.

I redovisningen av resultaten bör man beakta att gästernas antal mellan Obs Debatt och A-studion är ojämnt. I Obs Debatt var det 17 gäster därav 5 kvinnor och 12 män. A-studion var totalantalet gäster 10 därav 3 kvinnor och 7 män. Speciellt i kapitlen 4.3 och 4.4 bör dessa siffror tas i beaktande.

4.1 Niar de finskspråkiga programledarna oftare än de svenskspråkiga?

I detta kapitel 4.1 undersöker jag om de finskspråkiga programledarna niar oftare än de svenskspråkiga. Alla översättningarna i varje kapitel från finska till svenska i texten är fritt översatta av mig.

Jag upptäckte att det inte finns skillnader i niandet mellan de svensk- och finskspråkiga programledarna när jag jämförde fyra episoder av A-studion och fyra episoder av Obs Debatt. I båda programmen använde programledarna ”ni” endast när de talade till två eller flera intervjuade.

*Okej, vad tycker **ni andra** om Bernts förslag? (Obs Debatt den 5.11)*

Pronomenet ”ni” förekom också när programledaren syftade till den organisation, det parti eller det företag som den intervjuade representerade i episoden. Då menar programledaren troligen alla de människor som arbetar i samma organisation med gästen eller talar om ”den officiella linjen” som organisationen, partiet eller företaget har.

Olet Naisiasiitto Unionin puheenjohtaja. Te nostitte viikonloppuna myös esiin sen että ahdistelu ei ole Suomessa mikään uusi ilmiö. Miten yleisenä **sinä** tai **te** pidätte tätä ahdistelua? (A-studion den 11.1)

Du är ordförande för Kvinnosaksförbundet Unionen. Förra veckoslutet lyfte **ni** också fram att trakasseriet inte är ett nytt fenomen i Finland. Vad tycker **du** eller **ni**, hur vanligt det är med sådana här trakasserier?

I exemplet vill programledaren troligen veta både den intervjuades åsikt ('du') och Kvinnosaksförbundet Unionens åsikt ('ni').

Det verkar att gästens ålder eller kön inte inverkar på niandet. I kapitel 4.3 undersöker jag mer hur dessa drag (ålder och kön) påverkar de andra tilltalssätten.

4.2 Är användningen av titlar vanligare bland de finskspråkiga än bland de svenskspråkiga programledarna?

Det verkar att det inte finns märkvärdiga skillnader i användningen av titlar mellan de svensk- och finskspråkiga programledarna. Jag räknade resultatet så att en persons titel i en replik motsvarar en förekomst av användningen av titlar. Om någon gäst hade flera titlar i en mening, motsvarar det en förekomst av användningen av titlar. I fyra episoder av A-studion förekom användningen av titlarna 16 gånger och i fyra episoder av Obs Debatt 18 gånger. Enligt detta resultat använde de svenskspråkiga programledarna titlar oftare än de finskspråkiga. Skillnaden är liten och kan bero på slumpen.

Titlarna användes när programledaren presenterade gästen eller ville understryka varför just den här gästen är kompetent att diskutera om kvällens tema.

*Men just nu har jag med mig två herrar, **här är Johannes Kananen, universitetslektor och du har forskat i välfärdsstaten.** Och så har vi **Marcus Rantala här, tidigare statssekreterare för SFP.** Välkomna! (Obs Debatt den 5.11)*

***Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen, pitääkö naisten pelätä?** (A-studion den 11.1)*

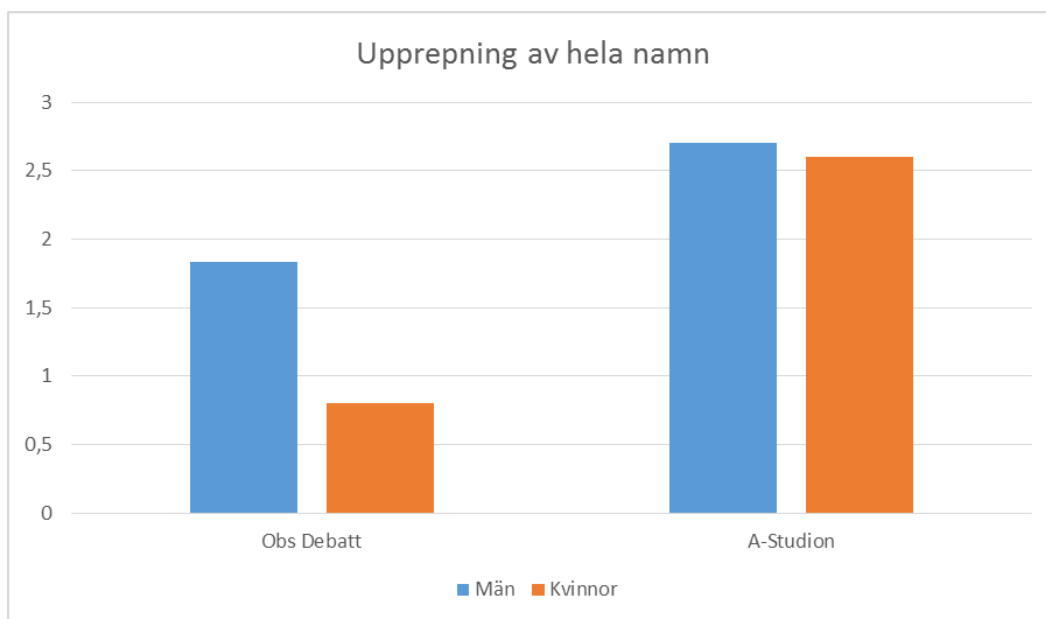
Polisöverdirektör Seppo Kolehmainen, måste kvinnorna vara rädda?

4.3 Inverkar den intervjuades ålder eller kön på tilltal?

Det verkar att gästens ålder inte har inverkan på tilltalssätten. Programledarna duade alla oberoende av åldern. Den yngsta gästen var en gymnasieelev och de äldsta var ca 65 år gamla. Emellertid upptäckte jag att den intervjuades kön har påverkan.

Jag upptäckte att männens titlar var upprepade eller presenterade oftare än kvinnornas. I tre episoder av fyra av Obs Debatt nämnde programledaren inte alls kvinnornas titlar. I A-studion är siffran densamma som i Obs Debatt.

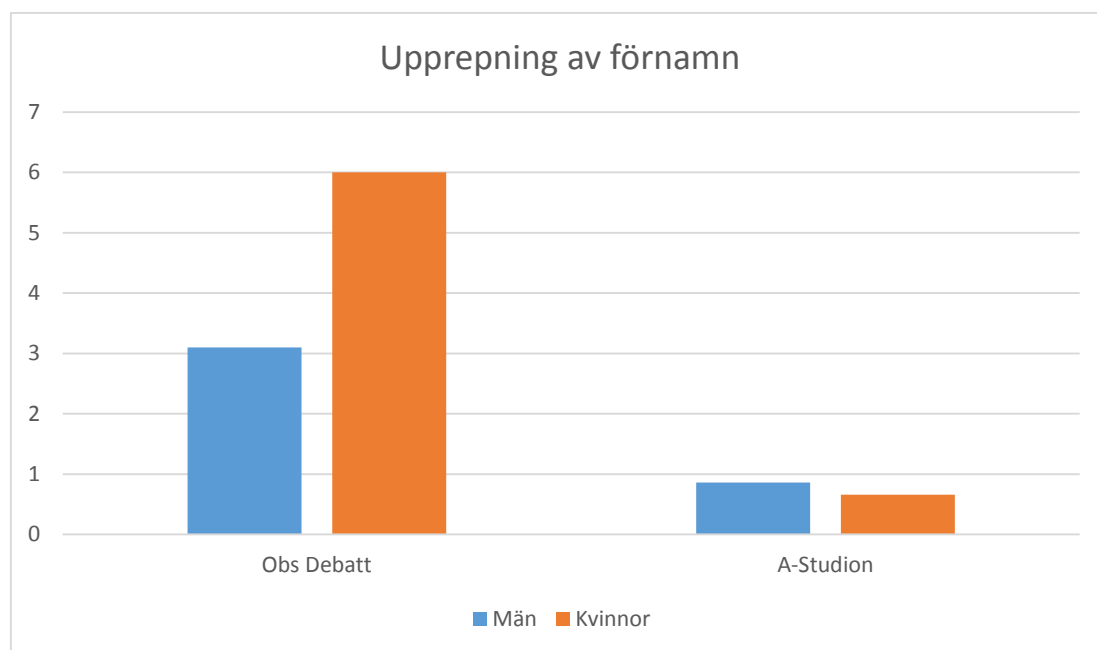
Som figur 1 visar verkar könet ha en viss inverkan på upprepning av gästernas hela namn i Obs Debatt och i A-studion.

Figur 1 Könets inverkan på upprepningen av den intervjuades hela namn

Det verkar att könet inverkar på upprepning av den intervjuades hela namn eller förnamn. Programledarna upprepade männens hela namn oftare än kvinnornas både i Obs Debatt och i A-studion. I genomsnitt sade programledaren i Obs Debatt kvinnornas hela namn 0,8 gånger per episod och männens 1,83 gånger. I A-studion finns det ingen stor skillnad mellan upprepningen av kvinnornas och männens hela namn; Kvinnornas hela namn sades 2,6 gånger per episod och männens hela namn upprepades 2,7 gånger.

Av figur 2 framgår könets inverkan på upprepning av förnamn i Obs Debatt och i A-studion.

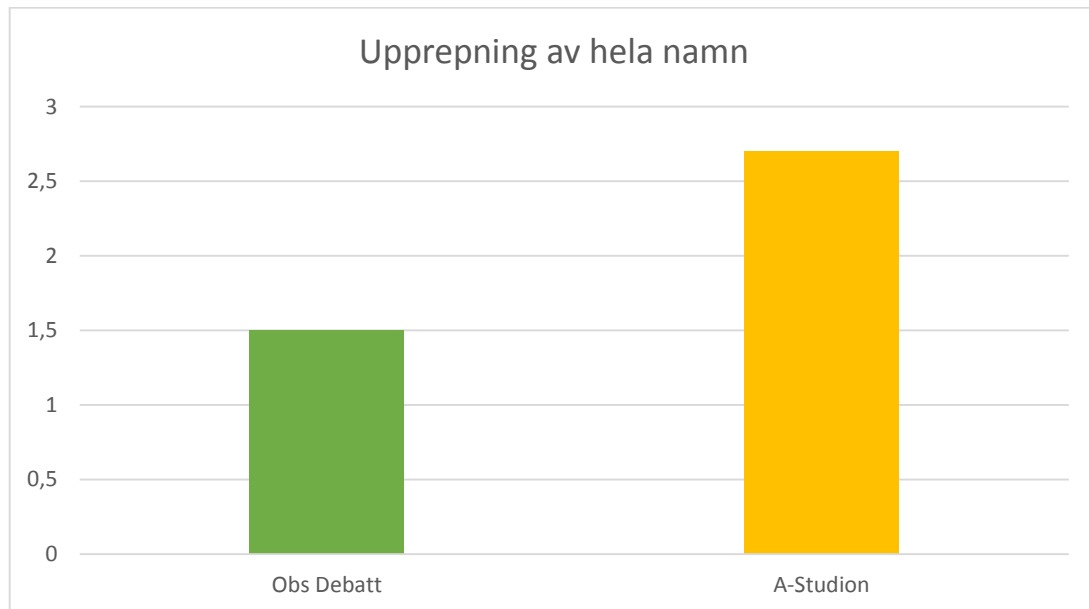
Figur 2 Könets inverkan på upprepningen av den intervjuades förnamn

Kvinnornas förnamn upprepades oftare i Obs Debatt än männens, men i A-studion sade programledaren kvinnornas förnamn mindre ofta än männens. Man måste ändå lägga märke till att skillnaden i A-studion är liten. I Obs Debatt sades kvinnornas förnamn i genomsnitt 6 gånger per episod och männens förnamn 3,1 gånger. I A-studion förekom kvinnornas förnamn i genomsnitt 0.66 gånger per episod och männens 0,86 gånger.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att kvinnornas både förnamn och hela namn förekom mera sällan än männens i A-studion. I Obs Debatt förekom männens hela namn oftare än kvinnornas medan kvinnornas förnamn användes oftare än männens. Det är viktigt att lägga märke till att skillnaderna i A-studion är små gällande både på upprepningen av den intervjuades hela namn och förnamn. Därför är det svårt att dra slutsatser gällande tilltal i A-studion, eftersom de små skillnaderna kan bero på slumpen.

4.4 Upprepar programledarna den intervjuades hela namn, förnamn eller titel när han eller hon riktar sig till den som intervjuas?

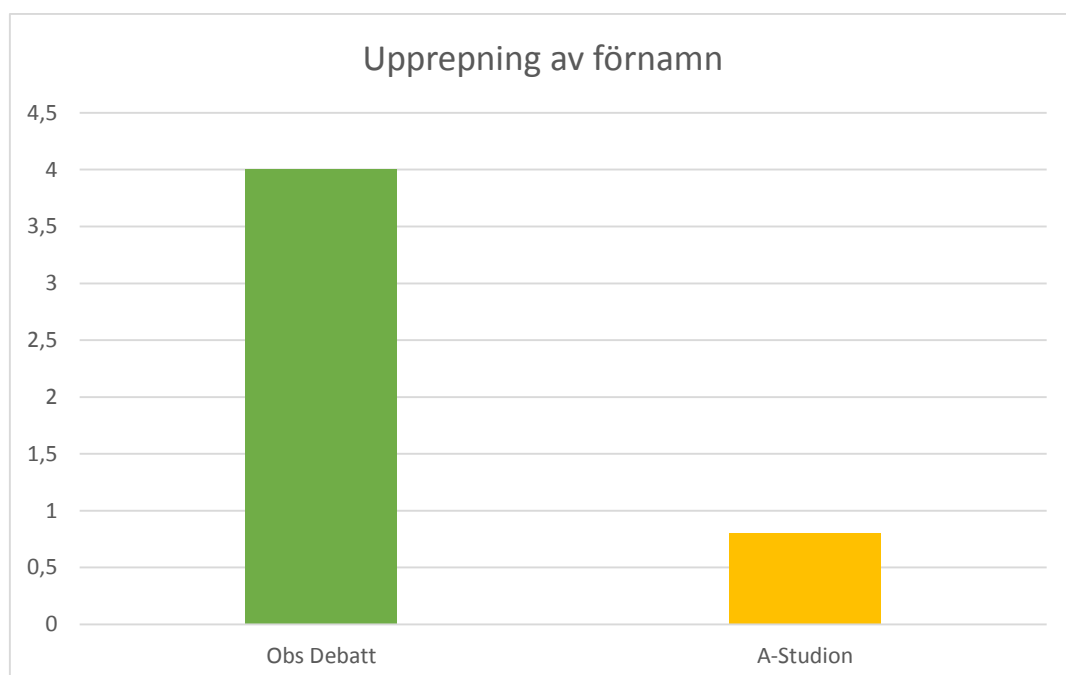
I figur 3 illustreras programledarens upprepning av gästernas hela namn i Obs Debatt och i A-studion.

Figur 3 Upprepning av gästernas hela namn

I genomsnitt upprepade programledarna den intervjuades hela namn 1,5 gånger per episod i Obs Debatt och 2,7 gånger per episod i A-studion.

Figur 4 visar skillnaderna i upprepning av gästernas förnamn mellan Obs Debatt och A-studion.

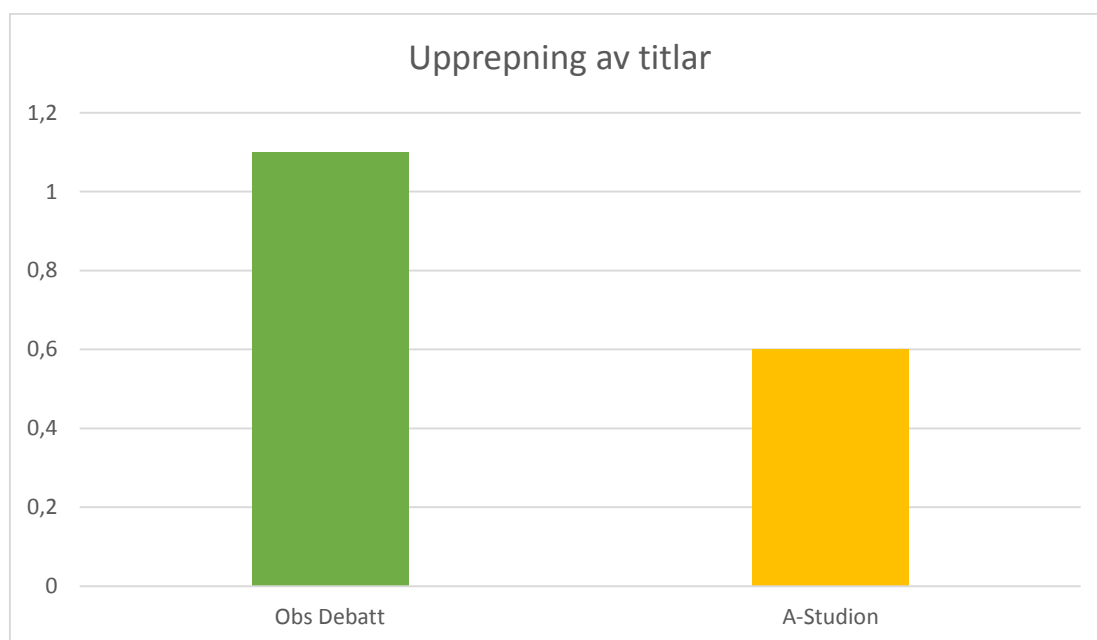

Figur 4 Upprepning av gästernas förnamn

I Obs Debatt använde programledarna gästernas förnamn i genomsnitt 4 gånger per episod och 0,8 gånger i A-studion.

Det verkar att programledarna i A-studion föredrar att använda gästernas hela namn medan kollegorna i Obs Debatt föredrar användningen av förnamn.

I figur 5 illustreras upprepning av titlar jämförande Obs Debatt och A-studion.

Figur 5 Upprepning av gästernas titlar

Titlar upprepades i genomsnitt 1,1 gånger per episod i Obs Debatt respektive 0,6 gånger i A-studion. I en episod av A-studion sade programledaren inte gästernas titlar när hon riktade sig till de intervjuade utan presenterade deras titlar för tv-tittarna innan hon började med intervjun.

Två gånger syftade den svenskspråkiga programledaren till den intervjuade med en sorts ”titeltilltal”.

*Vad säger **SFP-mannen**?* (Obs Debatt den 5.11)

*Vad säger **vår läkare i funktionell medicin**?* (Obs Debatt den 26.11)

Programledaren ville kanske framhäva gästernas yrke på ett informellt och skämtsamt sätt och på det sättet föra den intervjuade närmare tv-tittarna.

5 DISKUSSION

I detta kapitel granskar jag resultaten som jag fick i undersökningen en forskningsfråga åt gången och jämför dem med tidigare forskning.

5.1 Sammanfattande diskussion

När de finskspråkiga programledarna oftare än de svenskspråkiga?

Programledarna både i Obs Debatt och i A- studion niade gästerna endast när de talade till två eller flera personer på samma gång. Niandet förekom också när programledaren höll den intervjuade för representant för en organisation, ett parti eller ett företag. Antagligen gör programledaren så här för att skilja representantens åsikt eller organisationens ”officiella linje” från hans eller hennes personliga åsikter. Detta resultat överensstämmer med Lappalainens (2015: 86) forskningsresultat om att tilltalssätten har blivit mindre formella i finskspråkiga tv- och radioprogram, och duandet samt användningen av första namnet har ökat. Mina resultat stödjer också Fremers (2015: 41) resultat om att duandet är det vanligaste sättet att tilltala i finlandssvenskan.

Är användningen av titlar vanligare bland de finskspråkiga än bland de svenskspråkiga programledarna?

I min undersökning hittade jag inga stora eller märkvärdiga skillnader mellan de finsk- och svenskspråkiga programledarna gällande användningen av titlar. Programledarna i A-studion använde titlar 16 gånger och kollegorna i Obs Debatt 18 gånger. Man bör ändå ta hänsyn till att materialet är begränsat och att skillnaden är så liten att man inte kan dra slutsatser. Slumpen kan ha haft en avgörande roll. Titlarna användes i båda programmen när programledaren ville presentera gästen eller ville understryka varför gästen var kompetent att delta i diskussionen.

Jag anser ändå att titlarna inte användes på det sättet att man kunde kalla det för ”titeltilltal” som Fremer (2015: 89-90) presenterade i sin undersökning. Med titeltilltal menar man att titeluttrycket upprepas i satsen i stället för ett annat personpronomen (han/hon, Ni). Fremer (2015: 90) ger ett exempel om titeltilltal: *Nu måste direktören skynda sig om direktören vill komma i tid.* I min undersökning upptäckte jag inte ett sådant tilltal utan titlarna användes främst när gästerna presenterades eller programledaren ville framhäva deras yrken eller utbildning. I Obs Debatt finns det dock två exempel på en sorts ”titeltilltal”. Programledaren syftade till två gäster på ett informellt sätt genom att kalla dem ”SFP-mannen” och ”vår läkare i funktionell medicin”. Enligt min uppfattning kan detta ses som ett humoristiskt tilltalssätt. Jag anser att detta inte uppfyller titeltilltalets (Fremer, 2015: 89-90) funktioner utan är bara ett annorlunda sätt att syfta på gästerna.

Inverkar den intervjuades ålder eller kön på tilltal?

Gästernas ålder påverkade inte tilltalet, alla blev duade oberoende av åldern. Könet inverkade på användningen av titlar och namn. I Obs Debatt var skillnaderna gällande användningen av hela namn eller förnamn relativt stora, medan skillnaderna i A-studion var små (figurerna 1 och 2). Eftersom materialet är litet, kan slumpen ha en stor roll i resultatet. Fast skillnaderna i A-studion var små kan jag konstatera att det som var gemensamt för båda debattprogrammen var att männens hela namn användes oftare än kvinnornas och att männens titlar presenterades oftare i båda programmen. I Obs Debatt sade programledaren kvinnornas förnamn oftare än männens. I A-studion använde programledarna kvinnornas förnamn mera sällan än männens. Skillnaden i A-studion är liten och kan bero på slumpen.

I tidigare forskning finns det inte resultat om könets inverkan på tilltal i Sverige och i Finland. Jag antar att det kanske finns ett samband mellan användning och presentation av männens hela namn och titlar. Eftersom männens titlar presenterades oftare, kändes det kanske naturligt för programledarna att använda männens hela namn oftare än deras förnamn. Kvinnornas titlar upprepades mera sällan än männens och kanske därför föredrog programledarna att använda kvinnornas förnamn. Det är givetvis omöjligt att veta vilka förklaringar eller orsaker som finns bakom programledarnas tilltalssätt. Det är även omöjligt att veta om programledarna har valt tilltalssätten omedvetna eller medvetna.

Upprepar programledarna den intervjuades hela namn, förnamn eller titel när han eller hon riktar sig till den som intervjuas?

I A-studion föredrog programledarna att använda gästernas hela namn medan programledarna i Obs Debatt oftare använde gästernas förnamn än hela namn (figurerna 3 och 4). Lappalainen (2015: 86) konstaterar att användningen av de intervjuades hela namn i finska medier har minskat och att språket i medier överhuvudtaget har blivit mindre formellt. Mina resultat stödjer Lappalainens resultat i viss mån, eftersom alla gäster i mitt material blev duade och även förnamn användes. Det är ändå omöjligt att ta ställning till Lappalainens (ibid.) påstående om att användningen av hela namn har minskat eftersom materialet som jag undersökte var begränsat. Enligt min åsikt föredrar de finskspråkiga programledarna användningen av de intervjuades hela namn eftersom, som Lappalainen (2015: 76) påpekar, har niandet inte helt försvunnit från finska språket, och jag associerar niandet och användningen av hela namnet nära varandra. Jag associerar också användningen av första namn och duandet, vilket enligt min åsikt delvis är förknippat med att de svenskspråkiga programledarna föredrar att använda gästernas första namn.

6 AVSLUTNING

Syftet i denna avhandling var att undersöka om tilltalssätten skiljer sig mellan de finsk- och svenskspråkiga programledarna i Obs Debatt och i A-studion. I undersökningen koncentrerade jag mig på skillnaderna mellan de finsk- och svenskspråkiga programledarna i ovannämnda program.

Som material hade jag sammanlagt åtta avsnitt av två debattprogram: fyra avsnitt av det svenskspråkiga Obs Debatt och fyra avsnitt av det finskspråkiga A-studion. I materialet ingick två svenskspråkiga programledare och två finskspråkiga. Jag tittade på två avsnitt med respektive programledare.

Jag använde både kvantitativa och kvalitativa metoder i avhandlingen. Kvantitativa metoder använde jag när jag räknade förekomsten av olika tilltalssätt och kvalitativa metoder användes när jag gjorde anteckningar om episoderna och analyserade anteckningarna. Jag valde att granska debattprogram eftersom gästerna var både kvinnor och män och de hade olika åldrar och sociala status. Detta gav en relativt mångsidig bild av hurdana normer och vanor det finns i medier gällande tilltal.

I resultaten kom det fram att ålder eller kön inte inverkar på niandet utan alla blev duade oberoende dessa två faktorer. Kvinnornas förnamn upprepades oftare än männens i Obs Debatt och mera sällan i A-studion. Männens hela namn användes oftare än kvinnornas både i Obs Debatt och A-studion. Männens titlar presenterades oftare än kvinnornas.

Det är viktigt att beakta att materialet bestod av fyra programavsnitt på finska och fyra avsnitt på svenska, så materialet är begränsat och mer generella slutsatser kan inte dras på basis av resultaten.

Jag anser att det finns flera möjliga alternativ gällande fortsatt forskning kring temat eftersom tilltal och interaktion mellan människor är viktigt och komplicerat, och det är många faktorer som spelar in. Man kan till exempel jämföra skillnader i tilltal mellan Sverige och Finland eller forska i radioprogram i stället för tv-program. Man kunde också undersöka om de manliga och de kvinnliga programledarna har olika tilltalssätt.

Forskning av tilltal är viktig eftersom de kulturella kunskaperna gällande olika språk är betydande även för inläraren av ett språk. Det är även intressant att veta hur sätten att tilltala kan variera inom ett och samma språk i två länder och kulturer (till exempel Sverige och Finland).

LITTERATUR

- Fremer, M. 2015. Men kör såhär, så slipper du göra bort dig: Hur svenskans du-reform återspeglas i reklamfilmer. I: Melander m.fl. (red.): *Språk och stil*. Uppsala. Adolf Noreen-sällskapet för svensk språk- och stilforskning. Vol. 25, 88-126 2015 <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A895140&dswid=9936> (hämtad: 4.2.2016)
- Fremer, M. 2015. Teittelystä ja tittelystä sinutteluun. Ruotsin sinuttelureformi mainoselokuvien valossa. I: Isosävi, J. & Lappalainen, H. (red.) *Saako sinutella vai täytyykö teittellä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä*. Helsingfors. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 34-71
- Lappalainen, H. 2015. Sinä vai te vai sekä että? I: Isosävi, J. & Lappalainen, H. (red.) *Saako sinutella vai täytyykö teittellä? Tutkimuksia eurooppalaisten kielten puhuttelukäytännöistä*. Helsingfors. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 72- 104
- Stenberg-Sirén, J. 2015. Finlandssvensk kvantitet i etern. Standarspråket i nyhetsuppläsningar i Aktuellt och TV-nytt 1970-2009. I: Forsskåhl m.fl. (red.): *Svenskan i Finland 15*. Tammerfors. Tampere University Press. 325-349
- Yle 2015. *A-studion* <http://arenan.yle.fi/1-2446906> (Hämtad: 6.1.2016)
- Yle 2016. *A-studion* <http://arenan.yle.fi/1-3062116?autoplay=true> (Hämtad: 12.1.2016)
- Yle 2016. *A-studion* <http://arenan.yle.fi/1-3062118> (Hämtad: 25.1.2016)
- Yle 2016. *A-studion* <http://arenan.yle.fi/1-3062119?autoplay=true> (Hämtad: 28.1.2016)
- Yle 2015. *Obs Debatt* <http://arenan.yle.fi/1-2416801?autoplay=true> (Hämtad: 7.1.2016)
- Yle 2015. *Obs Debatt* <http://arenan.yle.fi/1-2416802?autoplay=true> (Hämtad: 7.1.2016)
- Yle 2015. *Obs Debatt* <http://arenan.yle.fi/1-2416805> (Hämtad: 7.1.2016)
- Yle 2015. *Obs Debatt* <http://arenan.yle.fi/1-2416799?autoplay=true> (Hämtad: 5.12.2015)